

Emma Goldman

**Predgovor za prvo izdanje
„Anarhizam i drugi ogledi“**

1910.

Prije nekih dvadeset i jednu godinu čula sam prvoga velikog anarhističkoga govornika – jedinstvenoga Johanna Mosta. Činilo mi se tada, a i poslije mnogo godina, da ondje izgovorena riječ, takvom čudesnom rječitošću zavitlana u masu, takvim zanosom i vatrom, nikad neće biti izbrisana iz ljudskoga uma i duše. Kako bi itko iz cijeloga mnoštva što se sjatilo na Mostove skupove mogao izbjeći njegov proročanski glas! Posve su sigurno trebali njega čuti da bi odbacili svoja stara vjerovanja i uvidjeli istinu i ljepotu anarhizma!

Duboko sam čeznula da budem kadra govoriti jezikom Johanna Mosta – da i ja mogu tako doprijeti do masa. Oh, kakve li naivnosti mladenačkoga zanosa! To je doba kad se i najteža stvar čini dječjom igrom. To je jedino vrijedno razdoblje u životu. Teško meni! To razdoblje kratko traje. Poput skoka, *Sturm und Drang* propagandista uzrokuje rast, krhak i delikatan, koji će sazreti ili biti ubijen, ovisi o njegovoj moći otpora tisućama nestalnosti.

Danas više ne vjerujem u čudotvorca, izgovorenu riječ. Shvatila sam da se ne poklapa s budnom misli, ili čak osjećajem. Postupno, i podosta se boreći da to shvatim, uvidjela sam da je govorna propaganda u najboljem slučaju sredstvo da se prodrma ljude iz njihove letargije: ne ostavlja trajan dojam. Sama činjenica da većina ljudi dolazi na skupove samo ako je na to potakne kakva novinska senzacija ili zato što očekuju da će se zabaviti, dokaz je da oni uistinu nemaju unutarnju potrebu da uče.

Posve je različito s pisanim oblikom ljudskoga izražavanja. Nitko se, osim ako nije iznimno zainteresiran za progresivne ideje, neće mučiti ozbiljnim knjigama. To me vodi do drugoga otkrića do kojega sam došla nakon mnogo godina javnoga djelovanja. A ono glasi: unatoč svim zahtjevima naobrazbe, učenik će primiti samo ono što njegov um želi. Tu su istinu već spoznali mnogi moderni pedagozi u odnosu na nezreo um. Ja mislim da to podjednako vrijedi i za odraslu osobu. Anarhiste ili revolucionare ne možeš samo tako stvoriti, kao ni glazbenike. Može se samo zasaditi sjeme misli. Hoće li se štogod životno razviti ovisi uglavnom o plodnosti ljudskoga tla, premda ne treba previdjeti ni kakvoću intelektualnoga sjemena.

Na skupovima, pažnju publike privlači tisuću nebitnih stvari. Govornik, ma kako rječit, ne može izbjeći nemir svjetine, s neizbježnom posljedicom da neće uspjeti pustiti korijen. Sasvim vjerojatno neće ni prema sebi biti pravedan.

Odnos pisca i čitaoca mnogo je intimniji. Knjige su, doista, ono što želimo da budu; ili prije, ono što mi u njih učitavamo. A da to možemo činiti pokazuje važnost pisanoga izraza naspram usmenome izrazu. Ta me uvjerenost navela da okupim u jednom tomu svoje ideje o različitim temama od individualne i društvene važnosti. One predstavljaju mentalne i duševne borbe tijekom tih dvadeset i jednu godinu – zaključci su došli nakon mnogih promjena i unutarnjih revizija.

Nisam dovoljno sangvinična da se nadam da će moji čitaoci biti tako velikoga broja kao što je velik broj onih koji su me čuli. Ali draže mi je doprijeti do njih nekoliko koji doista žele učiti, nego do mnogih koji su došli da bi se zabavili.

A što se knjige tiče, ona mora govoriti sama za sebe. Dodatna objašnjenja odvlače pozornost s ideja u njoj iznesenih. Ipak, želim unaprijed iznijeti dva prigovora koja će bez sumnje biti izrečena. Jedan se tiče oglada *Anarhizam*; drugi, oglada *Manjine protiv većina*.

„Zašto ne kažete kako će stvari funkcionirati pod anarhizmom?“, pitanje je na koje sam naišla tisuću puta. Jer ja vjerujem da anarhizam ne može dosljedno nametati program ili metodu za budućnost koji bi sputavali poput oklopa. Ono s čim će se svaki novi naraštaj morati boriti, i što u najmanju ruku može nadići, jest teret prošlosti, koji nas sve drži u mreži. Anarhizam, barem kako ga ja razumijem, ostavlja potomcima slobodu da razviju vlastite sustave, u skladu sa svojim potrebama. Ni u najživljoj mašti ne možemo predvidjeti potencijal utrke oslobođene izvanjskih ograničenja. Pa, kako onda, itko može pretpostaviti

da će iscrtati liniju ponašanja za one koji dolaze? Mi, koji skupo plaćamo svaki dah čistoga, svježega zraka, moramo se čuvati sklonosti da sputamo budućnost. Ako uspijemo očistiti tlo od smeća prošlosti i sadašnjosti, ostavit ćemo potomstvu najveći i najsigurniji životni prostor zavijeka.

Najviše obeshrabruje sklonost uobičajena čitateljima da istrgnu jednu rečenicu iz djela, kao mjerilo piščevih ideja ili njegove osobnosti. Friedrich Nietzsche je, primjerice, na zlu glasu kao mrzitelj slabih jer je vjerovao u *Übermenscha*. Površnim tumačima toga divovskog duha nije palo na um da ta vizija *Übermenscha* isto tako zaziva društvo u kojemu se neće rađati slabići i robovi.

Isto uskogrudno gledište vidi u Maxu Stirneru apostola teorije „uzdaj se u se, i u svoje kljuse“. Posve zanemaruju da Stirnerov individualizam u sebi nosi najveće socijalne mogućnosti. Ipak je istina, da društvo može postati slobodno samo ako su pojedinci slobodni, jer njihovi slobodni napori tvore društvo.

Ti me primjeri dovode do prigovora koji će biti postavljen na ogled *Manjine protiv većina*. Bez dvojbe, bit ću ekskomunicirana kao narodni neprijatelj jer sam porekla masu kao kreativni čimbenik. No draže mi je to, nego da budem okrivljena za demagošku plitkost što je tako često u modi kao mamac za narod. Svjesna sam i predobro bolesti tlačenih i izvlaštenih masa, ali odbijam prepisati uobičajena besmislena sredstva za ublažavanje boli koja bolesniku ne dopuštaju niti da umre niti da se izliječi. Čovjek ne može biti preekstreman kad se bavi društvenim boljkama; osim toga, ekstremna je stvar općenito prava stvar. Moj manjak vjere u većinu rezultat je moje vjere u pojedinca. Tek kad on postane slobodan birati svoje pomoćnike u borbi za zajednički cilj, možemo se nadati redu i skladu u ovom svijetu kaosa i nejednakosti.

Što se ostaloga tiče, moja knjiga mora govoriti sama za sebe.

Anarhistička biblioteka

Anti-Copyright

31. 05. 2012.

Emma Goldman

Predgovor za prvo izdanje „Anarhizam i drugi ogledi“
1910.

Emma Goldman, *Anarhizam i drugi ogledi*, DAF, Zagreb
2001. Prijevod Biljana Romić. elektronickeknjige.com

Emma Goldman, „Preface“, *Anarchism and Other Essays*, Mother Earth Publishing Association 1910.

<http://anarhisticka-biblioteka.net>